

กสิ แห่ง กรรม

พระธรรมวิสุทธิกวี
(พิเชตร จิตฺตธมฺโม)

ป.ธ. ๙, ศน.บ., M.A., ศน.ด.

กฎแห่งกรรม

พระธรรมวิสุทธิกวี

(พิจิตร จิตตวณฺโณ ป.ธ. ๙, ศน.บ., M.A., ศน.ด.)

วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้เขียน

พระธรรมวิสุทธิกวี

นามเดิม พิจิตร ถาวรสุวรรณ นามฉายา จิตวณฺโณ นามปากกา พ.สถิตวรรณ (เฉพาะในการเขียนหนังสือบางเล่ม)

เกิดเมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ณ อ.สทิงพระ จ.สงขลา

บรรพชา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ เมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ณ วัดโสมนัสวิหาร เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ โดยมี สมเด็จพระวันรัต (จิบ จิตธมฺมเถร ป.ธ.๙) วัดโสมนัสวิหาร เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ณ วัดโสมนัสวิหาร โดยมี สมเด็จพระวันรัต เป็นพระอุปัชฌาย์เช่นกัน

วิทยฐานะ

- ๑.เปรียญธรรม ๙ ประโยค เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗
- ๒.ศน.บ.(เกียรตินิยม) จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย(มจร.)เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙
- ๓.ประกาศนียบัตรชั้นสูง สธ.ด.(พระธรรมทูตรุ่นแรกของคณะสงฆ์)จากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑
๔. M.A. ทางวรรณคดีสันสกฤต และ อนุปริญญาภาษาฮินดี จากมหาวิทยาลัย B.H.U. ในอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔
- ๕.ปริญญาดุริยบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ศน.ด.(พุทธศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ตำแหน่งหน้าที่

- ๑.เจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ถึงปัจจุบัน
- ๒.เจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ (ธ) ในภาคใต้ทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน (โดยเป็นรองเจ้าคณะภาค เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๓๙)
- ๓.เป็นอดีตรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๔๑

งานพิเศษ

- ๑.ได้เขียนหนังสือทางพระพุทธศาสนาออกมาแล้ว ๗๔ เรื่อง แต่ที่มอบให้มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยจัดพิมพ์ออกมาเผยแพร่ขณะนี้ มี ๒๔ เรื่อง
- ๒.เป็นอาจารย์สอนกรรมฐานประจำวัดโสมนัสวิหาร และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เปิดสอนกรรมฐานทั้งแก่ภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ทั้งในและต่างประเทศ โดยมีประสบการณ์ในการสอนกรรมฐานมากกว่า ๒๕ ปี
- ๓.เป็นวิทยากรบรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตามสถาบันและสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
- ๔.มีประสบการณ์จากการเดินทางไปดูงานพระศาสนาในต่างประเทศมาแล้ว ประมาณ ๒๕ ประเทศ
- ๕.เป็นอาจารย์บรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งในชั้นปริญญาตรีและปริญญาโท

สถิติในการพิมพ์

ครั้งที่หนึ่ง	วันที่ ๒๔ มิถุนายน	๒๕๓๑	จำนวน	๒,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่สอง	วันที่ ๓๐ สิงหาคม	๒๕๓๑	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่สาม	วันที่ ๑๕ เมษายน	๒๕๓๒	จำนวน	๖,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่สี่	วันที่ ๑๕ พฤษภาคม	๒๕๓๕	จำนวน	๖,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่ห้า	วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน	๒๕๓๗	จำนวน	๑๐,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่หก	วันที่ ๑ กันยายน	๒๕๔๐	จำนวน	๑๕,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่เจ็ด	วันที่ ๑ ตุลาคม	๒๕๔๖	จำนวน	๘,๐๐๐	เล่ม
ครั้งที่แปด	วันที่ ๕ พฤษภาคม	๒๕๔๗	จำนวน	๕,๐๐๐	เล่ม

กฎแห่งกรรม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ)
กฎแห่งกรรม.-- พิมพ์ครั้งที่ ๘
กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2547.
180 หน้า
1. กรรม --
I. ชื่อเรื่อง.
294-3122

ISBN 974-580-760-5
© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
พิมพ์ครั้งที่ ๘/๒๕๔๗ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พลอากาศเอก ทะวัน หงสกุล
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๒๔ หมู่ ๓ ถ. ศาลา-นครชัยศรี ต. ศาลา
อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๓๗๓-๔, ๐-๒๘๘๔-๒๘๓๐

คำนำ

[ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๗]

กฎแห่งกรรม เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากอย่างหนึ่งในบรรดาคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพราะเกี่ยวกับชีวิตของคนเราทุกคน เป็นกฎธรรมชาติ ว่าด้วยเหตุและผล หรือกฎทางวิทยาศาสตร์ด้านจิตใจอย่างหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เรียกว่า **กรรมนิยาม**

เรื่องกฎแห่งกรรมนี้ บางคนไม่เชื่อเอาเลย บางคนเชื่อบ้าง ไม่เชื่อบ้าง ยังลังเลสงสัยอยู่ บางคนก็เชื่อสนิท แต่บางคนไปเชื่ออำนาจพระเจ้าหรือสิ่งที่ตนคิดว่าศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ หรือไปเชื่ออำนาจดวงดาว

ผู้ไม่เชื่อกฎแห่งกรรม ก็เท่ากับว่าไม่เชื่อการเวียนว่ายตายเกิดไปด้วย เพราะเกี่ยวเนื่องกัน เชื่อว่าเป็นมัจฉาปฏิภูมิในพระพุทธศาสนา ย่อมเป็นอันตรายแก่ตนเองและสังคมส่วนรวมได้มาก เพราะไม่เชื่อบุญ เชื่อบาป

พุทธศาสนิกชนที่แท้จริง ย่อมเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม ที่เรียกว่า **กัมมสัทธา - เชื่อกรรม** เพราะกฎแห่งกรรมนี้ เป็นกฎธรรมชาติที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตัวของเราเอง แม้ไม่อาจจะพิสูจน์ได้ในทุกกรณี เพราะความรู้ความสามารถจำกัดก็ตาม แต่เมื่อมีศรัทธาข้อนี้แล้วก็ย่อมมีศรัทธาข้ออื่น ๆ ติดตามมาด้วย เพราะเกี่ยวเนื่องกัน

เรื่องกฎแห่งกรรมนี้ มีพุทธศาสนิกชนสนใจกันมาก แต่บางคนเข้าใจกรรมเพียงบางแง่บางมุมเท่านั้น แม้จะมีชีวิตมานานและศึกษาพระพุทธศานามานานแล้วก็ตาม เพราะกฎแห่งกรรมมีความสลับซับซ้อนมาก ยากที่จะศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ให้หมดได้ง่าย

เรื่องกฎแห่งกรรมนี้ ได้มีผู้เขียนจัดพิมพ์ออกเผยแพร่กันมาแล้วเป็นจำนวนมาก แต่เขียนในแง่มุมต่าง ๆ กัน ส่วนใหญ่จะยกตัวอย่างคน

ที่ประสบกรรมนั้น ๆ มาชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรม แต่ไม่ค่อยได้พูดถึงหลัก หรือกฎเกณฑ์ ที่เป็นเหตุผลของมัน ในแง่มุมต่าง ๆ ให้เพียงพอ แต่ก็ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในการกลัวผลของบาปกรรม และทำให้เชื่อมั่นในการสร้างกรรมดี

เนื่องจากกฎแห่งกรรมนี้ เป็นหลักธรรมที่น่าสนใจมาก มีแง่มุมที่น่าอธิบายให้ทราบอยู่มาก และยังมีผู้ไม่รู้และเข้าใจผิดอยู่มาก แม้จะมีผู้เขียนผลงานด้านนี้ออกมาแล้วมากท่านก็ตาม แต่ข้าพเจ้า (ผู้เขียน) เห็นว่า ยังมีแง่มุมต่าง ๆ ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปควรทราบอยู่อีกมาก จึงได้เขียนกฎแห่งกรรมเล่มนี้ขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อให้ท่านผู้อ่านผู้สนใจได้มีความเข้าใจกฎแห่งกรรม และเชื่อมั่นในหลักพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น เป็นการยืนยันสนับสนุนหลักพระพุทธศาสนาและเผยแผ่ให้กว้างขวาง เป็นประโยชน์แก่คนทั่วไปมากขึ้น อันจะนำความสุขมาสู่ประเทศชาติและสังคมโดยรวมเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อคนเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรมแล้วก็จะพยายามสร้างแต่กรรมดี หลีกหนีกรรมชั่ว แม้จะไม่มีใครรู้เห็นก็ตาม แต่จะตั้งใจสั่งสมแต่ความดีตลอดไป ด้วยความมั่นใจและศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา

หนังสือ “กฎแห่งกรรม” เล่มนี้ แบ่งออกเป็น ๑๒ ตอน แต่ละตอนให้ความกระจ่างในเรื่องกฎแห่งกรรมเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น

ตั้งแต่ตอนที่ ๑ - ๖ เดิมเป็นคำบรรยายอยู่ในเทปชุดกฎแห่งกรรม ที่ข้าพเจ้าได้บรรยายไว้ในการอบรมกรรมฐานประจำเดือน เดือนละ ๒ ครั้ง เฉพาะเสาร์แรกกับเสาร์ที่สามของเดือน ณ พระวิหารวัดโสมนัสวิหาร รวม ๖ ครั้ง ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๐ โดยได้เอาตอนที่ ๑๑ คือ **คล้ายสงสัยมารวมด้วย** จัดทำเป็นเทปธรรมะกฎแห่งกรรม (๖ ม้วน) นำออกเผยแผ่ในนามศิษย์กรรมฐานวัดโสมนัสวิหาร เพื่อหาทุนเข้า **มูลนิธิ จิตตวณฺโณ (พิจิตร)** เพื่อเผยแผ่พุทธธรรม ตั้งแต่เดือนมีนาคม ปี ๒๕๓๑ เป็นต้นมา ได้รับความสนใจจากท่านผู้ฟังมากชุดหนึ่ง ในบรรดาเทปธรรมะที่ข้าพเจ้าจัดทำออกเผยแพร่นี้ไปแล้ว

ตั้งแต่ตอนที่ ๑ - ๖ ถ้อยคำส่วนใหญ่เป็นสำนวนพูด เพราะถอดออกมาจากเทปคำบรรยายดังกล่าวแล้ว จึงอาจจะขาดความไพเราะในสำนวนที่เขียนไปบ้าง แต่ก็มุ่งให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจชัดเป็นสำคัญ ส่วนตั้งแต่ตอนที่ ๗-๑๐ เป็นตอนค้นคว้ารวบรวมเขียนขึ้นใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์และหลักฐานจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการเขียน

ตอนที่ ๑๑ คือ **คล้ายสงสัย** ได้ดึงเอามาจากตอนสุดท้ายของหนังสือ **“ตายแล้วไปไหน”** อันเป็นหนังสือที่ผู้สนใจมากเล่มหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าได้รวบรวมเขียนไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อคล้ายสงสัยของท่านผู้อ่านบางท่าน ซึ่งแม้จะอ่านมาจนจบทั้ง ๑๐ ตอนแล้ว แต่ยังมีความสงสัยอยู่ในบางแง่บางมุมในกฎแห่งกรรมอยู่

ส่วนตอนที่ ๑๒ อันเป็นตอนสุดท้าย ได้รวบรวมมาจากพุทธศาสนสุภาษิต เฉพาะหมวดกรรมในหนังสือพุทธศาสนสุภาษิตเล่ม ๑, ๒ และ ๓ อันเป็นหลักสูตรนักธรรมของทางคณะสงฆ์ เว้นไว้แต่ ๒ คาถาสุดท้ายของตอนนั้นเท่านั้น ที่นำมาเพิ่มเติมเข้าใหม่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ตอนนี้เป็นหลักฐานอ้างอิงหลักกรรมในพระพุทธศาสนา ว่าท่านกล่าวไว้อย่างไรในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนสุภาษิตแต่ละบทที่นำมานั้น ท่านได้บอกหลักฐานอ้างอิงไว้เรียบร้อยแล้ว จึงย่อมสะดวกแก่ท่านผู้สนใจที่จะค้นหาหลักฐานเพิ่มเติม

หนังสือนี้ได้จัดพิมพ์มาแล้ว ๖ ครั้ง ในครั้งที่ ๖ พิมพ์ถึง ๑๕,๐๐๐ เล่ม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และได้หมดไปแล้ว จึงได้จัดพิมพ์อีกครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๗ ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมในบางตอนบ้างเล็กน้อย เพื่อให้หนังสือสมบูรณ์และน่าอ่านเพิ่มขึ้น

ข้าพเจ้าได้มอบหนังสือนี้ให้ มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์ออกเผยแพร่ เพื่อหาทุนบำรุงการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย และเพื่อเผยแผ่หลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็น

ประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการนำความสงบสุข
ร่มเย็นมาสู่ประเทศชาติและพระศาสนาของเราโดยส่วนรวม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “กฎแห่งกรรม” เล่มนี้ จะอำนวย
ประโยชน์ให้แก่ท่านผู้อ่านผู้สนใจเป็นอย่างดี และจัดเป็นหนังสือที่มี
คุณค่าทางพระพุทธศาสนาเล่มหนึ่ง โดยเฉพาะในด้านกฎแห่งกรรม

ส่วนดีอันใดของหนังสือนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศให้แด่ท่านผู้มีพระคุณ
แก่ข้าพเจ้าทุกท่าน รวมทั้งผู้ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมงานเผยแผ่พระ
ศาสนาของข้าพเจ้าทุกท่านด้วย ขอให้ทุกท่านจงได้รับส่วนกุศลจากผลดี
ของหนังสือเล่มนี้โดยทั่วกัน

พระธรรมวิสุทธิกวี

(พิจิตร จิตวณฺโณ)

เจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร

และกรรมการกองตำราและวิชาการมูลนิธิฯ

๑ ตุลาคม ๒๕๔๖

คณะ ๓ วัดโสมนัสวิหาร

เขตป้อมปราบ ฯ กรุงเทพฯ ฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๑-๗๔๔๔

โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๖๐๔๒

คำอนุโมทนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งกรรมหรือการกระทำ โดยสอนเน้นว่าชีวิตคนเราจะเป็นอย่างไรอยู่ที่การกระทำของตนเอง ไม่ใช่อยู่ที่สิ่งอื่น เมื่อได้รับผลดีหรือผลร้ายอะไร ก็พึงมองที่การกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นต้นเหตุอันสำคัญ และจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ก็ลงมือที่ตัวเอง ไม่มัวคิดไปทางอื่น คำสอนอย่างนี้นับเป็นคำสอนที่ตรงไปตรงมา มีเหตุผลที่ใคร ๆ ก็มองเห็นได้เอง เป็นการให้โอกาสแก่ทุกคนโดยไม่ยอมปล่อยให้ชีวิตเลื่อนลอย แต่รู้จักควบคุมชีวิตตนเอง พุทธศาสนิกชนควรยึดมั่นคำสอนข้อนี้ในฐานะผู้สร้างสรรค์ชีวิต และพยายามศึกษาให้เข้าใจชัดเจน

เกี่ยวกับเรื่องกรรมนี้ มีท่านผู้รู้และมีความปรารถนาดีได้เขียนไว้พอสมควร ทั้งเป็นเรื่องสั้นและเรื่องยาว ท่านผู้สนใจอ่านย่อมจะได้รับความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ของเรื่องนี้ อันจะนำไปสู่ผลที่มุ่งหมายคือการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม ถือได้ว่าท่านเหล่านั้นได้มอบสมบัติอันประเสริฐแก่ท่านผู้อ่านอย่างแท้จริง

สำหรับเรื่อง **กฎแห่งกรรม** ที่ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้เรียบเรียงขึ้นด้วยวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง บรรจุนื้อหาสาระในเรื่องกรรมไว้ กล่าวคือ ความหมายของกรรม ประเภทของกรรม เหตุปัจจัยที่สนับสนุนการให้ผลของกรรม ทางแห่งกรรม หลักการบำเพ็ญบุญ การเวียนว่ายตายเกิด สิ่งที่อาศัยกันเกิดขึ้น ปัญหาที่ซับซ้อนของกรรมและการ คลี่คลายข้อสงสัยนานาประการเกี่ยวกับกรรม ตลอดจนพุทธศาสนสุภาษิต ที่แสดงถึงกฎแห่งกรรม ทั้งหมดนั้นได้อาศัยหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องหลักกรรมพอที่จะช่วยให้ท่านผู้อ่านเข้าใจเรื่องนี้ดียิ่งขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ พร้อม

ทั้งเกิดความเชื่อมั่นในกรรมบันดาล

หนังสือเรื่องนี้ พระธรรมวิสุทธิกวีได้กรุณามอบให้มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ พิมพ์เผยแพร่มาแล้ว ๕ ครั้ง นับเป็นครั้งที่ ๖ ทั้งคราวนี้แสดงว่าหนังสือเรื่องนี้ ได้รับความนิยมของสาธุชนทั่วไป และในขณะเดียวกัน ก็เป็นเครื่องประกันคุณค่าของหนังสืออีกด้วย โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ฯ ขออำนาจพรให้พระธรรมวิสุทธิกวี จงเจริญรุ่งเรืองในพระสังฆธรรมตลอดกาลทุกเมื่อ พร้อมทั้งหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็น “ประทีป” นำชีวิตท่านผู้อ่านไปสู่ความดี เจริญรุ่งเรืองด้วย จตุรพิธพร เทอญ.

พระพรหมมุนี!

(พระพรหมมุนี)

หัวหน้าแผนกตำรา

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในพระบรมราชูปถัมภ์ .

๑ ตุลาคม ๒๕๔๖

สารบาญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(พิเศษ)
ตอนที่ ๑ กรรมจำแนกสัตว์	๑
กรรมจำแนกสัตว์ให้ประณีตและเลวทราม	๓
วิธีแก้กรรมชั่ว	๑๑
ตอนที่ ๒ กรรม ๑๒ (สองหมวดแรก)	๑๗
หมวดที่ ๑ กรรมที่ให้ผลตามกาล	๑๘
หมวดที่ ๒ กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่	๒๖
ตอนที่ ๓ กรรมให้ผลตามลำดับ (หมวดที่ ๓)	๓๐
กรรมที่ให้ผลตามลำดับ	๓๑
ตอนที่ ๔ กรรม ๑๖	๔๕
กรรมฝ่ายบาป ๘ อย่าง	๔๙
ข้อที่ ๑ บาปกรรมบางอย่างถูกคติสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๐
ข้อที่ ๒ บาปกรรมบางอย่างถูกอุปธิสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๐
ข้อที่ ๓ บาปกรรมบางอย่างถูกกาลสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๑
ข้อที่ ๔ บาปกรรมบางอย่างถูกปโยคสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๑
ข้อที่ ๕ บาปกรรมบางอย่างอาศัยคติวิบัติ	
จึงให้ผล	๕๑

เรื่อง	หน้า
ข้อที่ ๖ บาปกรรมบางอย่างอาศัยอุปธิวิบัติ จึงให้ผล	๕๒
ข้อที่ ๗ บาปกรรมบางอย่างอาศัยกาลวิบัติ จึงให้ผล	๕๒
ข้อที่ ๘ บาปกรรมบางอย่างอาศัยปโยควิบัติ จึงให้ผล	๕๒
กรรมฝ่ายบุญ ๘ อย่าง	๕๒
ข้อที่ ๑ กรรมดีบางอย่างถูกคติวิบัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๒ กรรมดีบางอย่างถูกอุปธิวิบัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๓ กรรมดีบางอย่างถูกกาลวิบัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๔ กรรมดีบางอย่างถูกปโยควิบัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๕ กรรมดีบางอย่างอาศัยคติสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๖ กรรมดีบางอย่างอาศัยอุปธิสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๗ กรรมดีบางอย่างอาศัยกาลสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๘ กรรมดีบางอย่างอาศัยปโยคสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ตอนที่ ๕ บุคคล ๔ ประเภท	๕๖
ประเภทที่ ๑ คนที่มีตมามิตไป	๕๖

สารบาญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(พิเศษ)
ตอนที่ ๑ กรรมจำแนกสัตว์	๑
กรรมจำแนกสัตว์ให้ประณีตและเลวทราม	๓
วิธีแก้กรรมชั่ว	๑๑
ตอนที่ ๒ กรรม ๑๒ (สองหมวดแรก)	๑๗
หมวดที่ ๑ กรรมที่ให้ผลตามกาล	๑๘
หมวดที่ ๒ กรรมที่ให้ผลตามหน้าที่	๒๖
ตอนที่ ๓ กรรมให้ผลตามลำดับ (หมวดที่ ๓)	๓๐
กรรมที่ให้ผลตามลำดับ	๓๑
ตอนที่ ๔ กรรม ๑๖	๔๕
กรรมฝ่ายบาป ๘ อย่าง	๔๙
ข้อที่ ๑ บาปกรรมบางอย่างถูกคติสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๐
ข้อที่ ๒ บาปกรรมบางอย่างถูกอุปธิสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๐
ข้อที่ ๓ บาปกรรมบางอย่างถูกกาลสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๑
ข้อที่ ๔ บาปกรรมบางอย่างถูกปโยคสมบัติ	
ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๑
ข้อที่ ๕ บาปกรรมบางอย่างอาศัยคติวิบัติ	
จึงให้ผล	๕๑

เรื่อง	หน้า
ข้อที่ ๖ บาปกรรมบางอย่างอาศัยอุปธิวัติ จึงให้ผล	๕๒
ข้อที่ ๗ บาปกรรมบางอย่างอาศัยกาลวัติ จึงให้ผล	๕๒
ข้อที่ ๘ บาปกรรมบางอย่างอาศัยปโยควัติ จึงให้ผล	๕๒
กรรมฝ่ายบุญ ๘ อย่าง	๕๒
ข้อที่ ๑ กรรมดีบางอย่างถูกคติวัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๒ กรรมดีบางอย่างถูกอุปธิวัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๓ กรรมดีบางอย่างถูกกาลวัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๔ กรรมดีบางอย่างถูกปโยควัติ ห้ามเสียจึงไม่ให้ผล	๕๓
ข้อที่ ๕ กรรมดีบางอย่างอาศัยคติสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๖ กรรมดีบางอย่างอาศัยอุปธิสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๗ กรรมดีบางอย่างอาศัยกาลสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ข้อที่ ๘ กรรมดีบางอย่างอาศัยปโยคสมบัติ จึงให้ผล	๕๔
ตอนที่ ๕ บุคคล ๔ ประเภท	๕๖
ประเภทที่ ๑ คนที่มีตมามิตไป	๕๘

เรื่อง	หน้า
ประเภทที่ ๒ คนที่มีตมมาสว่างไป	๖๑
เรื่องโจรเคราแดง	๖๒
ประเภทที่ ๓ คนที่สว่างมามืดไป	๖๕
ประเภทที่ ๔ คนที่สว่างมาสว่างไป	๖๗
ตอนที่ ๖ กรรมที่ปรากฏเมื่อจวนจะตาย	๗๐
คนขโมยของที่ถูกไฟไหม้	๗๒
เรื่องนายโคมาตัก	๗๓
เรื่องนายจุนทสุกริก	๗๕
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๗๗
พระราชปณิธานของพระจอมเกล้าฯ	๗๘
เรื่องธัมมิกอุบาสก	๘๒
ตอนที่ ๗ กรรมบถ	๘๘
อกุศลกรรมบถ ๑๐	๘๘
ทวาร ๓	๙๐
องค์ประกอบของอกุศลกรรมบถ	๙๑
ทิฏฐิ ๓	๙๕
โทษของอกุศลกรรมบถ ๑๐	๙๗
กุศลกรรมบถ ๑๐	๙๙
อานิสงส์ของการประพฤติกุศลกรรมบถ	๑๐๑
ตอนที่ ๘ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐	๑๐๕
ลักษณะของบุญ	๑๐๕
บุญกิริยาวัตถุ	๑๐๖
ขยายความบุญกิริยาวัตถุ ๑๐	๑๐๘

เรื่อง	หน้า
ทาน กับ จาคะ	๑๑๐
อานิสงส์ของศีล	๑๑๓
อานิสงส์ของการฟังธรรม	๑๒๑
หลักการแสดงธรรม	๑๒๒
สัมมาทิฎฐิ ๑๐	๑๒๔
ตอนที่ ๙ ไตรวัฏ	๑๒๖
ปฏิจจนุปบาท	๑๒๗
ปฏิจจนุปบาท ๒ สาย	๑๒๘
พระพุทธองค์ทรงพิจารณาปฏิจจนุปบาท	๑๒๘
ไตรวัฏในปฏิจจนุปบาท	๑๓๐
สังขาร ๓	๑๓๑
ภพ ๒	๑๓๑
ตอนที่ ๑๐ นิยาม (กฎธรรมชาติ) ๕	๑๓๕
กฎแห่งกรรมต่างจากกฎธรรมชาติอย่างอื่น	๑๓๗
ศรัทธา ๔ ประการ	๑๓๙
ตอนที่ ๑๑ คลายสงสัย	๑๔๓
คนมีมากกว่าแต่ก่อนเอาวิญญาณมาจากไหน ?	๑๔๓
ตายแล้วต้องเกิดเป็นคนตลอดไปหรือไม่ ?	๑๔๔
อยากเกิดใหม่เป็นเพศตรงข้ามทำอย่างไร ?	๑๔๔
จิตกับสมองใครสั่งงาน ?	๑๔๕
ทำไมจึงมองหรือจับต้องจิตไม่ได้ ?	๑๔๗
ทำชั่วได้ดี ทำดีได้ชั่ว จริงไหม ?	๑๔๗
ทำไม กรรมชั่วจึงไม่ให้ผลทันที ?	๑๕๒
ทำไม พระเทวทัตต์ทำชั่วมาก แต่เกิดในสกุลสูง ?	๑๕๒

เรื่อง

หน้า

จะหนีกรรมชั่วได้อย่างไร ?	๑๕๓
ผลของกรรมมีอะไรเป็นเครื่องวัด ?	๑๕๔
ทำไม คนชั่วบางคนจึงรุ่งเรืองกว่าคนดี ?	๑๕๖
ทำไม คนเราละเลิกชาติไม่ได้ ?	๑๕๗
คนที่ละเลิกชาติได้ต้องได้มานหรือเปล่า ?	๑๕๗
กรรมดีลบล้างกรรมชั่วได้ไหม ?	๑๕๗
ทำบุญแล้วควรอธิษฐานหรือไม่ ?	๑๕๗
สรุปความ	๑๕๙
ตอนที่ ๑๒ พระบาลีแสดงกฎแห่งกรรม	๑๖๑

